

PÖYTÄKIRJA

Ilmastopaneelin 13. kokous

Aika: 8.12.2017, klo 12:00–16:00

Paikka: Suomen ympäristökeskus, Mechelininkatu 34a, Muuttohaukka (1. krs)

Paikalla:

Panelistit: prof. Markku Ollikainen (pj), Helsingin yliopisto, prof. Antti Asikainen, Luonnonvarakeskus, prof. Marja Järvelä, Jyväskylän yliopisto, prof. Markku Kanninen, Helsingin yliopisto, tutkimusprof. Maria Kopsakangas-Savolainen, Oulun yliopisto, assistant professor Heikki Liimatainen, Tampereen teknillinen yliopisto, prof. Lassi Linnanen, Lappeenrannan teknillinen yliopisto, apulaisprof. Ilkka Ratinen, Lapin yliopisto, prof. Kristiina Regina, Luonnonvarakeskus, johtaja Jyri Seppälä, Suomen ympäristökeskus, tutkimusjohtaja Yrjö Viisanen, Ilmatieteen laitos.

Sihteeristö ja yhdyshenkilöt: ylitarkastaja Pirkko Heikinheimo, ympäristöministeriö, kansainvälisten asiain neuvos Aulikki Kauppila, maa- ja metsätalousministeriö, tohtorikoulutettava Sanna Lötjönen, Helsingin yliopisto, neuvotteleva virkamies Juhani Tirkkonen, työ- ja elinkeinoministeriö.

Vierailijat: viestintäasiantuntija Kira Keini, Kaskas Media, viestintäasiantuntija Enni Sahlman, Kaskas Media.

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 12:07.

2. Asialistan hyväksyminen työjärjestykseksi

Asialista hyväksyttiin työjärjestykseksi.

3. Edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen

Edellisen kokouksen pöytäkirja hyväksyttiin.

4. Tilannekatsaus

Keskusteltiin edellisen kokouksen jälkeisistä ajankohtaisista asioista:

- Ollikainen kertoi Bonnin ilmastokokouksesta.
- Julkinen keskustelu liittyen nieluihin
- Ollikainen kertoi IEA:n maavierailun tilaisuudesta, jossa hän oli puhumassa.
- Trilogi LULUCF:n ympärillä
- Ilmastopaneelien kv-workshopin valmistelutilanne: UK Foreign Office isännöi tilaisuuden 27.–28.2.2018. Suomen paneeli on ehdottanut ohjelmaa UK:n paneelille.

5. Paneelin jäsenen irtisanoutuminen ja sen vaatimat toimet

Airaksinen on siirtynyt toisiin tehtäviin. Ilmastopaneeli on valtioneuvoston nimittämä, joten asia pitää hoitaa virallisesti. Todetaan, että Airaksinen on irtisanoutunut ja kiitetään häntä pitkäaikaisesta työstä. Esitetään, että YM alkaa tarvittaviin toimiin asiassa. Valtioneuvostoa pitää informoida asiasta. Asumiseen, energiatehokkuuteen ja yhdyskuntiin ei nyt ole paneelissa asiantuntemusta. Tilalle pitäisi etsiä toinen henkilö. Ajatuksena oli, että asia menisi YM:n esittelyssä ja valtioneuvoston listalle. Näitä ehdotetaan pöytäkirjaan kirjattavaksi. Paneelin virallinen kiitos välitetään Airaksiselle.

Asiasta keskusteltiin ja Heikinheimo ryhtyy vaadittaviin toimiin YM:ssä.

6. Viestintä

Kira Keini ja Enni Sahlman Kaskas Mediasta kertoivat viestintäsuunnitelmasta.

Tarkoituksena olisi pohtia ja päättää, mitä aletaan edistää ja millä aikataululla. Kaskas on nyt paneelin viestijänä helmikuun loppuun. Käynnissä on neljä hanketta, joista kahdelle annettaisiin viestintäapua ja kahteen muuhun teemaan keskityttäisiin muilla tavoin. Metsä- ja hiilinielukykyisyyksistä voisi järjestää toimittajille taustatilaisuuden. Tämän pitäisi olla ennen LULUCF-päätöksiä. Sähköautoista voisi myös olla taustatilaisuus toimittajille. Kaskas hoitaisi näissä käytännön järjestelyt ja sisältö tulisi paneelilta.

Hankkeiden tarvitsemasta viestintäavusta keskusteltiin.

Kaskas kyseli panelistien viestintätarpeita ja näiden pohjalta esiin nousi kaksi vaihtoehtoista ajatusta:

- 1) Viestintäkoulutus kevään kokouksen yhteydessä
- 2) Raporttien policy brief -työpaja kevään kokouksen yhteydessä

Vaihtoehtoihin palataan myöhemmin. Kaskas esitteli ideoita ilmastokeskusteluun osallistumiseksi (mm. verkkokysely presidenttiehdokkaille). Eduskuntatilaisuudessa Kaskas voi olla apuna materiaalin tuottamisessa, vaikka tilaisuus olisi vasta maaliskuussa. Teknisenä tukena Kaskas päivittää paneelin verkkosivut, tekee sosiaalisen median suunnitelman ja lisäksi olisi valokuvaus (ryhmäkuva sekä yksi panelisti). Verkkosivuja ja Twitteriä lähdetään päivittämään heti ja kahden hankkeen kanssa aletaan katsoa viestintää. Tammikuussa olisi hankkeiden kanssa työpajojen suunnittelu. Helmikuussa olisi toisen hankkeen työpaja ja viestintäkoulutus tai policy briefin konseptointi.

Mietintään jätetään verkkokyselyn pohtiminen, hankkeet miettivät tarpeitaan ja viestintäkoulutus/policy brief-työpaja.

7. Paneelin itsearviointi kauden puolivälissä

Heikinheimo kertoi arvioinnista:

Tavoitteena olisi tehdä itsearviointia ja miettiä, mitä voitaisiin kehittää kauden viimeiselle kahdelle vuodelle. Kyseessä olisi siis kauden puolivälin arviointi. Nyt on ensimmäinen ilmastolain mukainen paneeli. Tarkoituksena ei ole tehdä puoliraskasta väliarviointia vaan pääasiassa itsearviointi. Asiasta on jo keskusteltu paneelin puheenjohtajistossa ja nyt on miettimistä mm. siinä, paljonko olisi järkevää avata keskustelua mm. ministeriöiden suuntaan. Konsultti, joka tähän palkattaisiin, ei arvioisi, vaan toimisi fasilitaattorina (auttaisi kysymysten laatimisessa, koosteiden tekemisessä jne.). Nyt on saatu sopimus ja työ on alkanut muutaman muun kansallisen ilmastopaneelin ominaisuuksia selvittävässä hankkeessa. Tämä selvitys valmistuu helmikuun lopussa, mutta helmikuun alussa saadaan jo varmaan tietoja. Arviointi olisi tammi-helmikuun asia. Koska arviointi ei ole iso, voidaan suoraan tilata joku tekemään sitä. Paneeli voisi esim. käydä keskusteluja konsultin miettimistä kysymyksistä ja keskustelun pohjalta nousevia asioita voisi esitellä paneelin sidosryhmille. Tästä he näkisivät, mitä asioita paneelin itsearvioinnista on nousemassa, ja samalla heillä olisi mahdollisuus kommentoida. Tarkoituksena olisi alkaa kysellä tarjouksia yrityksistä jo ensi viikolla.

Arvioinnista keskusteltiin ja päätettiin edetä keskustellun mukaisesti. Heikinheimo kirjoittaa tarjouspyyntöä keskustelun pohjalta. Konsultti olisi fasilitaattori ja arvioinnissa painotetaan sen käytännön hyötyjä loppukaudelle.

8. Hankkeet

a. Metsätuhot

Asikainen kertoi hankkeen tilanteesta:

Hanke käynnistyi virallisesti pari viikkoa sitten. Slogan ”vain terveet puut sitovat hiiltä”, tämä on perusajatus. Ensimmäisessä työpaketissa tehdään perusteellinen katsaus massiivisiin metsätuhoihin. Ilmastonmuutos ei lisää kaikkia tuhoja. Esim. Alaskassa yksi kuoriainen on hyötynyt, kun muilla kuoriaisilla on jaksollista vaihtelua tai ovat jopa vähentyneet. Tutkijat ovat käyneet läpi eri tuhonaiheuttajia. Millainen vaikutusketju tarvitaan erityisen suuren tuhon syntymiseen? Tuhot ovat seuranneet usein myrskytuhoja, koska silloin saadaan lisääntymisalustaa hyönteisille. Kirjanpainaja on nyt villiintynyt. Hakkuuilmoituksissa ovat nyt syynä myös metsätuhot ja niiden aiheuttajat, joten hyönteistuhoista saadaan tarkkaa tietoa. Metsätuhot ovat kasvaneet. IL:n osuus on mallintaa sellaiset sääilmiöt, jotka laukaisevat metsätuhoja. Tuhoriskit voivat kasvaa, vaikkei ilmasto muuttuisikaan.

Hankkeesta keskusteltiin.

b. Ilmastonmuutos ja vesihuolto

Lanki ei paikalla, joten siirretään seuraavaan kokoukseen.

c. Sähköautoilun ajurit

Kopsakangas-Savolainen kertoi hankkeen tilanteesta:

Aika laaja kirjallisuuskatsaus on tehty. Ensimmäinen blogikirjoitus on tekeillä autojen hankintatuesta, joka on nyt tulossa. Tämä on aika kallis tapa vähentää liikenteen päästöjä, sillä usein vaihdetaan isosta autosta isoon, eikä siirrytä pienempään. Sähkömarkkinayhteydestä näyttäisi, että B2G, älykäs lataus, voisi olla taloudellisesti kannattavaa, mutta kuluttajien asenteissa näyttäisi olevan paljon eroja. Kuluttajat kokevat sopimukset asenteellisesti aika suuriksi haitoiksi. Tarvittaisiin suhteellisen isot taloudelliset kannustimet. Sähkömarkkinoiden yhteyteen liittyviä ongelmia on katsottu: mm. latauspiikit ajoittuvat hankalasti työpäivän jälkeen ja miten verotus kohtelee nyt sähkön varastointia (voi aiheutua kaksinkertainen verotusongelma).

Hankkeesta keskusteltiin.

d. Ilmastokasvatus

Ratinen kertoi hankkeen tilanteesta:

32 opiskelijaa on lähdössä mukaan suunnittelemaan ratkaisukeskeisiä pedagogisia suunnittelumalleja. Ennen tätä mukana on lisäksi 10 luokkaa Rovaniemeltä. Aloituseminaari on 18.1. Panelisteista ainakin Linnanen, Viisanen, Liimatainen, Ollikainen ja Järvelä ovat tulossa paikalle. Hankkeessa on kaksi graduntekijää ja heidän kanssa mietitään järkevä toteutus työpajoille. Kysely tehdään tänä vuonna alakoululaisille ja hankkeen toisena vuonna yläkoululaisille. Aiheen näkökulmasta kysely on aika vaikea alakoululaisille, mutta tarkoituksena on katsoa, miten hankkeessa mukana oleminen vaikuttaa oppilaiden käsityksiin. Kaksi luokkaa on ideariihen tyyllisen tilaisuuden kautta mukana. Ilmastovanhempia yritetään saada jotenkin mukaan.

e. Osallistaminen

Järvelä kertoi hankkeen tilanteesta:

Aikataulussa on ollut pientä eteenpäin työntämistä työpajojen suhteen, mutta kokonaisraportti olisi edelleen kesäkuun tienoilla valmis. Hanke tuottaa aika paljon aineistoa työpajasarjoista ja graduista. Teea Kortetmäki siirtyy Tampereen yliopistoon ja Jyväskylän yliopistoon on palkattu Suvi Huttunen ja Anni Turunen. Toisen työpajan raportoinnissa yritetään laajentaa katsantoa terveys- ja sosiaalisektorille. Tämä tulee raportoitavaksi helmikuun kokoukseen. Aineistoa analysoidaan parhaillaan. Kolmannen työpajan pitäisi olla 7.2., jolloin puhutaan osallistamisen visioista. Kutsuttavien lista pohjautuu aiempiin työpajoihin ja haasteena on saada mukaan kansalaisjärjestöjä. Ensi viikon hankekokouksessa päätetään tarkemmin kutsulistasta ja teemasta. Kahdesta gradusta tehdään tiivistelmät. Gradut ovat onnistuneita ja tarkastuksessa. Viestintäsuunnitelmaa katsottiin jo viestintäkohdassa.

f. Ilmastoviisas biotalous

Seppälä, Asikainen ja Kanninen kertoivat hankkeesta:

Hanke oli jaettu kolmeen osaan, jossa yhtenä osana oli LULUCF:n avaaminen syksyn aikana. Tässä ei ole tapahtunut paljoa. Toinen vaihe oli eri mallien ajo erilaisten skenaarioiden kautta. Moni laskelma tulisi siitä, mitä ministeriöille tehtäisiin joka tapauksessa. Kun päätös tulee, niin sen jälkeen vaikutusanalyysi on tarkoituksenmukainen ja samalla tulee käytännön tehtäviä Lukelle. Jos päätöksessä on minkäänlaisia vertailutasoja, ne pitää laskea ja katsoa mistä lähdetään liikkeelle. Kolmas näkökulma on, miten sopimus kohtelee eri maita. Toisessa vaiheessa eri simulointimallien tulokset katsotaan samoilla lähtötiedoilla. Tuomo Kalliokosken kanssa on pidetty pari kokousta ja hän lupasi tehdä alustavan kriteeristön mallien valintaan ennen joulua. Vuodenvaihteen jälkeen otettaisiin sitten yhteyttä mallien tekijöihin.

g. Hiilineutraali talous

Seppälä kertoi hankesuunnitelmasta:

Hankeidea oli edellisessä kokouksessa pohjapaperina ja sille annettiin valmistelulupa. Monet kaupungit ovat laittaneet hiilineutraalisuuden omaksi tavoitteekseen ja myös Suomella on sen tavoite vuoteen 2045. On kuitenkin hieman epäselvää, mitä termillä kulloinkin tarkoitetaan. Joku voi katsoa, että vuonna 2045 Suomi olisi saavuttanut tason, johon tulee pyrkiä. Tietty määrä päästöjä vähennetään omalla alueella ja loppu kompensoidaan. Mikä on kompensointitapa? Tähän liittyen on tapahtunut paljon, esim. peltomaita tutkitaan Sitran toimesta. Kaikki voivat tarjota uusia kompensatiomahdollisuuksia; Saharan metsittäminen on osin tätä aluetta. Käsite vaatisi nyt selventämistä. Tällä on myös yhteys toisen hankkeen suuren kuvan rakentamiseen. Tässä olisi paneelissa hyvä kohta puuttua mm. seuraaviin näkökohtiin: käsitteen käytön selkeyttäminen, laskentapelisäännöstö kompensatioineen, aikajänne, aluenäkökulma sekä bio- ja kiertotaloudessa tehtyjen linjausten ison kuvan tukeminen.

Seppälä on hankkeen vetäjä ja lisäksi mukana ovat Ollikainen ja Asikainen. Lisäksi joku muu panelisti voi tulla mukaan. Tämän lisäksi ovat projektiapulaiset. Saadut linjaukset ja viestintänostot tuotaisiin paneelin pureksittavaksi säännöllisesti. Sidosryhmäkuulemiset, 2 kpl, olisivat osa prosessia. Työn aloitus olisi jo joulukuussa ja ensin katsottaisiin, miten käsitettä on ymmärretty Suomessa ja maailmalla. Toisessa vaiheessa olisi 1,5 asteen tavoitetilan katsominen globaalilla, EU- ja maatasolla. Kolmannessa vaiheessa vedetään edelliset yhteen, prosessoidaan ja tehdään ehdotelmat ja näiden perusteella järjestettäisiin sidosryhmäseminaari toukokuussa. Tämän jälkeen biotalous- ja kiertotaloustoimenpiteet tulisivat mukaan. Kesän jälkeen tehtäisiin synteisien linjaukset ja tuloksien perusteella seminaari. Ajatuksena olisi tiedottaa välituloksista ainakin muutaman kerran, koska termi sinänsä olisi hyvä selvittää nopeasti.

Kustannusten osalta voisi olla hyvä, että hankkeen vetäjällä olisi mahdollisuudet valmistelevan ryhmän resurssointiin. Iso osa rahasta tulisi SYKE:n asiantuntija-taustatekijöille. Mukana olisivat myös Luke ja HY. Mahdollisuus olisi, että panelistien omia tehtäviä tekemään palkattaisiin joku henkilö, jotta panelistilla olisi enemmän aikaa.

Hanke koettiin mielenkiintoiseksi ja siitä keskusteltiin.

h. Päästöjen vähentämisen perspektiivit ja toimijat

Ollikainen kertoi hankkeen olevan liikkeellä.

i. Kansallisten ilmastopaneelien tilannepäivitys

Ollikainen kertoi hankkeen olevan käynnissä.

9. Päätösasiat (ilman ministeriöiden edustajia)

10. Muut mahdolliset asiat

a. Seuraavat kokoukset, paikat

Helmikuun kokous on to 15.2. klo 12–16.

Huhtikuun kokous on ti 24.2. klo 12–16.

Kesäkuun kokous on to 7.6. klo 12–16.

Kokouspaikat ilmoitetaan myöhemmin.

11. Kokouksen päätös

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 15:32.